

Кыргыз Республикасында мектептик жалпы
билим берүүнүн мамлекеттик билим
берүүү стандартына
1-тиркеме

Негизги компетенттүүлүктөрдүн аспекти жана деңгээлдери

Маалыматтык компетенттүүлүк

Аспект	Репродуктивдүү	Продуктивдүү	Креативдүү
Милдетти чечүүгө ылайыктуу булактарды издөө	Көрсөтүлгөн издөө параметрлерин жолдоо менен маалымат табат	Берилген суроо боюнча маалымат булагын өз алдынча табат	Коюлган иштөө милдеттерине ылайык маалыматты издөөнү пландайт, анын жүрүшүндө изделген маалыматты колдонуу керек; – тигил же бул булактарды пайдаланууну негиздейт
	Коюлган милдетти чечүү үчүн кандай маалымат бар экендигин жана кандай маалымат жок экендигин аныктайт	Берилген ашыкча маалыматтын арасынан милдетти чечүү үчүн керектүүсүн тандайт	Иштин милдетине жараша тигил же бул типтеги маалыматты пайдаланууну негиздейт; – милдетти чечүү үчүн жетиштүү жана шайкештик көз карашы менен алынган маалыматты сын көз менен баалайт; – маалыматтык издөөнү аяктоо жөнүндө чечимди өз алдынча жана аргументтештирүү менен кабыл алат
	Маалымдаманы, энциклопедияны колдонот, мазмуну боюнча китепти, ал эми билим берүү сайттарында – шилтемелерди жетекчиликке алат.	Карталык жана электрондук каталогдорду, Интернеттеги издөө системаларын колдонот; – библиографиялык басылмаларды, мезгилдүү басылмалардын тизмесин колдонот	Берилген маалыматты кайсы булактардан издөө керектигин көрсөтөт же милдетке ылайык маалымат издөө булагын мүнөздөйт

<p>Маалыматты чыгаруу жана алгачкы иштетүү</p>	<p>Маалыматты бир же бир нече булактардан, анын ичинде оозеки сөздөн бир негиз боюнча маалымат алып чыгат жана белгиленген түзүмдүн алкагында аны системага салат</p>	<p>Бир же бир нече булактардан, анын ичинде оозеки сөздөн эки жана андан ашык негиздер боюнча маалымат алып чыгат жана анда берилген түзүмдүн алкагында системага салат, өз алдынча суроо берүү менен диалогдо кошумча маалымат алат, бир тема боюнча маалыматтарды баштапкы системага салуу үчүн жөнөкөй түзүмдү өз алдынча берет</p>	<p>Бир же бир нече булактардан эки жана андан ашык негиздер боюнча маалыматты алып чыгат жана маалыматты издөө милдетине ылайык өз алдынча аныкталган түзүмдө аны системага салат</p>
	<p>Монологдогу, диалогдогу, дискуссиядагы (топтогу) маалыматтын негизги мазмунун кабыл алат, негизги ойду, анык маалыматты аныктайт</p>	<p>Берилген суроо боюнча маалыматты алып чыгат, мында анык эмес маалыматты, себептин жана натыйжанын байланыштарын, сүйлөөчүнүн мамилесин бир булакка таандык статистикалык булактагы окуяларга (схема жана таблицаларды колдонуу менен) аныктайт</p>	<p>Бир жана андан көп булактан анык эмес маалыматты алып чыгат, өз алдынча пландайт, себептин жана натыйжанын байланыштарын аныктайт, окуяларга аргументтүү баа берет (схема жана таблицаларды колдонуу менен)</p>
	<p>Графикалык жана символдор менен берилген жөнөкөй маалыматтарды алып чыгарат</p>	<p>Маалыматты графикалык же символикалык чагылдыруудан текстке жана тескерисинче которот</p>	<p>Санариптик технологияларды колдонуу менен графикалык же символикалык чагылдырылган маалыматты текстке которот жана тескерисинче көрсөтөт</p>
<p>Маалыматтарды иштеп чыгуу жана анын негизинде чечимдерди кабыл алуу</p>	<p>Маалыматтын жетишсиздигин же өзүнүн маалыматты түшүнбөстүгүн көрсөтүү менен суроолорду берет</p>	<p>Маалыматтын аныктыгын текшерүүнү мугалим сунуш кылган ыкма менен жүзөгө ашырат</p>	<p>Текшерүүгө зарыл болгон маалыматты өз алдынча көрсөтөт жана маалыматтын аныктыгын ар түрдү компьютердик программалардын жана интернет сайттардын жардамы менен текшерүү ыкмасын колдонот</p>
	<p>Маалымат булагынан белгилүү тыянактарды негиздеген аргументтерди бөлүп көрсөтөт</p>	<p>Берилген критерийлер боюнча алар жөнүндө маалыматты салыштырып талдоонун негизинде объекттер, процесстер, кубулуштар жөнүндө тыянак чыгарат, интерпретациялайт,</p>	<p>Маалыматты салыштырып талдоонун негизинде объекттер, процесстер, кубулуштар жөнүндө тыянак чыгарат, баа берет, интерпретациялайт, санариптик технологиялардын жардамы менен тандалган</p>

		конкреттүү шарттарда жалпы мыйзам ченемдүүлүктөрдү колдонуу жөнүндө тыянак чыгарат	эмпирикалык маалыматтардын негизинде жалпылоону жасайт
Маалыматтарды берүү	Алынган маалыматты так баяндап берет	Санариптик технологияларды колдонуу менен башка формада чечилип жаткан көйгөйдүн контекстинде алынган маалыматты баяндайт	Маалыматты берүү стратегиясын өз алдынча иштеп чыгат жана аны берилген милдетти, аудиторияны жана башкаларды эске алуу менен сунуштайт
	Берилген алгоритм боюнча маалыматты көрсөтөт, бир форматтан экинчисине өткөрөт	Берилген жанрда маалыматты оозеки сүйлөө же жазуу жүзүндө продукт түрүндө көрсөтөт	Санариптик технологияларды колдонуу менен түшүнүүнү жеңилдеткен формада маалыматты берүү формасын өз алдынча тандайт
Медиасабаттуулук жана маалыматтык коопсуздук	Маалыматты коопсуз издөө жана сактоо боюнча мугалимдин көрсөтмөлөрүн жетекчиликке алат, тармакта кибербуллинг же башка маалымат коркунучтары бар болсо, жардам сурап кайрылат	Алынуучу маалыматка сын көз караш менен мамиле кылат, маалыматтын аныктыгын жана ишенимдүүлүгүн өз алдынча талдайт, кибербуллингте жана башка маалыматтык коркунучтарга каршы тура алат	Фейк маалымат менен так жана ишенимдүү маалыматтарды айырмалай алат, маалыматтын коопсуздук жана ишенимдүүлүк критерийлерине жооп берүүчү медиатексттерди ар кандай түрдө жана формада пайдаланат жана өзү түзө алат, кибербуллингте жана башка маалыматтык коркунучтарга каршы тура алат

Социалдык-коммуникативдик компетенттүүлүк

Аспект	Репродуктивдүү	Продуктивдүү	Креативдүү
Социалдык жана коммуникативдик кырдаалды талдоо	Стандарттуу коммуникативдик кырдаалда өзүнүн жана өнөктөштөрдүн ролун жана позициясын аныктайт (мен киммин, кандай максаттар бар, катышуучулар кимдер, алар жөнүндө эмнелерди билем)	Коммуникативдик кырдаалда өзүнүн позициясын жана катышуучулардын позицияларын, алардын социалдык ролдорун жана сырттан коммуникативдик максат коюлган ниеттер менен байланыштырат, алардын мүмкүн болгон позицияларын, ролдорун, сүйлөө кептик амплуасын жана ниетин аныктайт	Коммуникациянын катышуучуларынын социалдык ролун жана анын мүмкүн болгон өнүгүүсүн эске алуу менен кырдаалды өз алдынча баалайт жана болжолдойт

Коммуникативдик ишти пландоо жана даярдоо	Стандарттуу планга ылайык өзүнүн жүрүм-турумун жана коммуникативдик милдеттерди аныктайт	Стандарттуу кырдаалда өзүнүн коммуникативдик жүрүм-турумунун планын түзөт	Коммуникативдик кырдаалдын өнүгүү божомолуна жана коомдо кабыл алынган ченемдердин негизинде маалыматты оозеки же жазуу жүзүндө берүү ыкмасын тандайт
	Берилген түзүмдүн негизинде чыгып сүйлөө сөзүн планын даярдайт; – максатты, максаттуу аудиторияны жана сүйлөө жанрын эске алат	Коммуникативдик милдетке ылайык мазмунун түзөт жана оозеки же жазуу жүзүндөгү тексттин түзүмүн аныктайт (максат – аудитория).	Коммуникативдик кырдаалга жараша коммуникативдик милдетти (максат – роль – аудитория) өз алдынча ишке ашырат
Социалдык ченемдерди эске алуу менен коммуникативдик милдеттерди ишке ашыруу	Коюлган коммуникативдик милдетке жана берилген социалдык ролго ылайык берилүүчү маалыматтын мазмунун түзөт	Коюлган коммуникативдик милдетке ылайык берилүүчү маалыматтын мазмунун түзөт жана өзүнүн социалдык ролун тандайт	Коммуникациянын катышуучуларынын курамын, алардын позициясын жана социалдык тажрыйбасын эске алуу менен өзүнүн социалдык ролун жана коммуникативдик милдетин өз алдынча аныктоо менен берилүүчү маалыматтын мазмунун түзөт
	Берилген үлгү боюнча жөнөкөй түзүмдүн аргументин түзөт	Өзүнүн позициясын түшүндүрүү менен аргументтерди келтирет	Талкуулоо үчүн коюлган позициянын «макул» жана «каршы» аргументин түзөт, өзүнүн позициясынын негиздемесин берет
	Өзүнүн оюн стандартка ылайык берилген үлгү боюнча оозеки жана жазуу түрүндө тариздейт	Коммуникациянын коюлган максатына жана дарек эсине ылайык белгилүү бир жанрдын жана түзүмдүн оозеки жана жазуу жүзүндөгү формаларында (белгилүү формалардын ичинен) стандарттарга ылайык өз оюн тариздейт	Коммуникативдик кырдаалга ылайык максатты, дарек ээсин жана коммуникациянын жанрын өз алдынча аныктоо менен оозеки жана жазуу жүзүндөгү формаларда иштелип чыккан маалыматтарды таариздейт
	Башкаларга (башкалар тарабынан) оозеки же жазуу түрүндө берилген маалыматты кабыл алат	Башкаларга (башкалар тарабынан) берилген маалыматты кабыл алат, маалыматтын мазмунун тандалган формада (оозеки же жазуу жүзүндө) берет	Башкаларга (башкалар тарабынан) оозеки же жазуу жүзүндө берилген маалыматты адекваттуу чечмелейт

	Мугалим тарабынан белгиленген коммуникациянын форматында өнөктөш (өнөктөштөр) менен өз ара аракеттенүүнү колдойт	Коммуникациянын бир нече форматтарын билет жана сапаттуу кайталайт, баарлашуу процессинде пайда болгон психологиялык тапшырмаларды чечет	Коммуникациянын ар кандай форматтарын билет, аларды коммуникативдик жана социалдык кырдаалга ылайык өз алдынча тандайт
Социалдык кесепеттерин эске алуу менен коммуникациянын ийгилигин баалоо (рефлексия)	Жүргүзүлгөн коммуникациянын күчтүү же алсыз жактарын белгилейт	Коммуникациянын натыйжаларын талдайт жана катышуучулардын позицияларынын күчтүү жана алсыз жактарын белгилейт	Катышуучулардын позицияларынын жана ага өзүнүн катышуусунун күчтүү жана алсыз жактарын белгилөө менен коммуникациянын натыйжаларын талдайт
	Эмоционалдык деңгээлде жүргүзүлгөн коммуникацияны баалайт («жакты» – «жаккан жок»), мисалдарды келтирет; – өз максаттарына жетүүнүн негизинде коммуникацияны баалайт	Коммуникациянын айрым аспектерин баалайт жана негиздейт; – коммуникациянын аны жүзөгө ашыруунун социалдык контекстин эске алуу менен баалайт	Жүргүзүлгөн коммуникациянын маанилүүлүк, натыйжалуулук даражасын өзү үчүн баалайт: – эмнени билдим; – эмнени түшүндүм; – эмнени үйрөндүм; – маектештин позициясын чагылдырат жана башка адамдар менен коммуникация түзүү үчүн алган тажрыйбасын колдонуу менен өз ара аракеттенүүнүн коммуникативдик жана социалдык жагы жөнүндө жыйынтык чыгарат

Өзүн-өзү таануу жана проблемаларды чечүү компетенттүүлүгү

Аспект	Репродуктивдүү	Продуктивдүү	Креативдүү
Өзүн-өзү сезүү	Өз ойлорун жана сезимдерин тиешелүү сөздөр/терминдер менен билдирет; – өзүнүн инсандык касиеттерин аныктай алат (өзүнө жана айлана-чөйрөгө болгон мамилеси)	Өзүнүн кызыгууларын, кызыкчылыктарын, мотивдерин, анын өзү жана дүйнөдөгү өзүнүн орду жөнүндө элестетүүсүн аныктаган баалуулуктарды калыптандырат; – өзүн инсан катары көрсөтүүгө байланышкан ар кандай кырдаалдарда өзүнүн эмоциялык	Өзүн-өзү тарбиялоо программасын түзөт; – өзүн лидер катары сезүү жана иштин натыйжасы үчүн өз жоопкерчилигине болгон ички ишеним аркылуу ар кандай кырдаалда жоопкерчиликти өзүнө алат

		абалын, басымдуулук кылган сезимдерин сыпаттайт	
Өзүнө байкоо жүргүзүү	Эң күчтүү жана жаркын эмоцияларын жана сезимдерин атай алат, аларды класста/топто талкуулай алат; – сунушталган алгоритмди колдонуу менен өзүнө байкоо жүргүзөт	Турмуштук кырдаалда өзүнүн жүрүм-турумун сыпаттайт, өзүнүн ойлорун, эмоцияларын, ишинин мотивацияларын калыптандырат; – өзүнүн жүрүм-турум стратегияларын, тоскоолдуктарды жана аларды баарлашууда жана иштин башка түрлөрүндө жеңүү ыкмаларын сыпаттай алат	Өзүнө байкоо жүргүзүүнүн негизинде эң күчтүү эмоцияларын жана сезимдерин ачып берет, алардын пайда болушунун себептерин аныктайт; – эмоцияны башкаруу жөндөмүн көрсөтөт
Өзүн-өзү талдоо	Өзүн-өзү талдоо алгоритминин негизинде жашоодогу/окуудагы абалын талдай алат; – жеке, окуу чөйрөсүндөгү ийгиликтеринин/ийгиликсиздиктеринин себептерин талдайт, өз ишин сунушталган үлгү боюнча түзөт	Иштин ар кандай чөйрөлөрүндө өзүнүн жөндөмүн талдайт; – өз ишин талдоонун негизинде келечекке пландарды түзөт; – жеке, окуу, эмгек ишинде жана баарлашууда пландарды ишке ашыруу үчүн өзүнүн мүмкүнчүлүктөрүнө баа берет	Өзүн-өзү талдоону өз алдынча жүргүзүүгө жөндөмдүү; – форматты билет, күндөлүк жаза алат жана өзүн-өзү талдоонун негизинде өзүн-өзү таануу, өзүн-өзү өнүктүрүү жана башкалар менен өз ара аракеттенүү үчүн өзүнүн ишинин стратегиясын түзө алат; – кесипти аныктоодо педагог/психолог менен биргеликте иштейт жана өзүнүн жөндөмдөрүн жана артыкчылыктарын талдоонун негизинде иш чөйрөсүн/кесибин тандайт; – башка адамдар менен болгон мамилелердеги, окуудагы өз ишине баа берет жана кырдаалга жараша өз ара аракеттенүү/ишинин стратегияларын колдонот; – өзүнүн күчтүү жана алсыз жактарын түшүнүү менен стресстик жана чыр чатактык кырдаалдарда аракеттерди кыла алат
Көйгөйдү аныктоо	Көрсөтүлгөн параметрлерге ылайык сунушталган кырдаалды талдайт	Керектүү кырдаалды негиздейт, реалдуу кырдаалды талдайт жана керектүү жана реалдуу кырдаалдын	Кырдаалга өз алдынча жүргүзгөн талдоонун негизинде проблеманы аныктайт жана түзөт

		ортосундагы карама-каршылыкты аныктайт	
	Маалыматтагы же кырдаалдагы карама-каршылыктарды табат (белгилейт)	Проблеманын болушунун айрым ыктымал болгон себептерин көрсөтөт	Проблеманы талдайт (анын болушунун себептерин жана мүмкүн болуучу кесепеттерин көрсөтөт)
	Реалдуу жана керектүү кырдаалдарды жалпысынан баяндап, алар эмнеге айырмалана тургандыгын көрсөтөт	Берилген логикалык схемалардын негизинде реалдуу жана керектүү кырдаалдарды талдайт.	Проблемаларды чечүүнүн мүмкүн болгон жолдорун иштеп чыгат жана негиздейт
Максаттарды коюу жана пландаштыруу	Белгиленген максаттын шарттарында милдеттерди коет	Берилген проблемага адекваттуу максатты коет	Проблемаларды чечүүнүн альтернативдүү жолдорун талдоонун негизинде максат коет
	Коюлган милдетти чечүү үчүн сунушталган иштин түрлөрүн тандайт	Максаттарга шайкеш келген милдеттерди коет	Максатка жетүүдө пайда болушу мүмкүн болгон тобокелдиктерди жана тоскоолдуктарды көрсөтөт, коюлган максатка жетүү мүмкүнчүлүгүн негиздейт
	Милдетти чечүү боюнча кадамдардын ырааттуулугун түзөт	Аны баалоо үчүн көрсөтүлгөн критерийлердин негизинде өз ишинин продуктусун (мүнөздөмөлөрүн сүрөттөө менен) өз алдынча пландаштырат	
Милдеттерди чечүүдө алгоритмди тандоо	Жазуу жүзүндө жана оозеки нускамалар боюнча иш-аракеттердин ырааттуулугун туура чагылдырат	Мурда белгилүү болгондордун ичинен милдетти чечүү ыкмасын тандайт же конкреттүү милдетти чечүү үчүн белгилүү алгоритмдин бөлүгүн тандайт жана иш-аракеттин планын түзөт	Болгон алгоритмдердин комбинациясына негизделген кадамдардын жаңы ырааттуулугун пландаштырат
Ресурстарды пландаштыруу жана уюштуруу (ички жана тышкы)	Белгилүү ишти аткаруу үчүн керектүү ресурстарды атайт	Коюлган милдетти чечүү үчүн зарыл болгон ички жана тышкы ресурстарды пландаштырат (убакыттык, маалыматтык, материалдык ж.б.).	Ар кандай ресурстарды талдайт жана милдетти чечүү үчүн тигил же бул ресурсту пайдалануунун натыйжалуулугун негиздейт
Иштин жана продуктунун	Сырттан коюлган алгоритм боюнча өз ишин контролдойт	Иш планына ылайык келүүсүнө өз ишин өз алдынча контролдойт	Максатка жетүү көрсөткүчтөрүн аныктайт жана негиздейт

<p>натыйжаларын баалоо</p>	<p>Өз ишинин продуктусун белгиленген критерийлер боюнча белгиленген ыкма менен баалайт; – үлгүнүн мүнөздөмөсү менен алынган продуктту салыштырат жана алардын шайкештик деңгээли жөнүндө тыянак чыгарат</p>	<p>Иш максатына ылайык өз алдынча аныкталган критерийлер боюнча өз ишинин продуктусуна баа берет</p>	<p>Учурдагы контролдоонун жыйынтыктары боюнча өзүнүн ишине өзгөртүүлөрдү киргизүүнү негиздүү сунуш кылат (четке кагат)</p>
<p>Рефлексия (өзүн-өзү баалоо)</p>	<p>Өз ишинин күчтүү жана алсыз жактарын көрсөтөт; – өз ишинин мотивдерин көрсөтөт</p>	<p>Ишиндеги ийгиликтердин жана кемчиликтердин себептерин көрсөтөт; – милдеттерди чечүүдө кездешкен кыйынчылыктарды атап чыгат, мындан аркы ишинде аларды жеңүү/болтурбоо жолдорун сунуш кылат; – чечим кабыл алууда өзүнүн мотивдерин жана тышкы кырдаалды талдоого алат</p>	<p>Башка милдеттерди чечүүдө алган билимдерин, көндүмдөрүн, тажрыйбасын пайдалануу мүмкүнчүлүгүн аргументтейт</p>

Кыргыз Республикасында мектептик жалпы
билим берүүнүн мамлекеттик билим берүү
стандартына
2-тиркеме

Билим берүү тармактарын калыптандыруунун принциптери жана негиздери

Коомдун экономикалык жана саясий системаларынын алмашуусу	Тез арада адаптациялоону жана көйгөйлөрдү чечүү көндүмдөрүн, чакырыктарга жоопторду талап кылган тез өзгөрүп жаткан (глобалдык) дүйнө	Санариптик коомду, башкаруунун автоматташкан системаларын жана интернет технологияларды өнүктүрүү	Климаттын өзгөрүшүнө жана жакшы эмес экологияга байланыштуу айлана-чөйрөнүн чыкырыктары. Ресурстарды үнөмдөөчү (энергия, суу ж.б.) технологияларга өтүү зарылдыгы	Өлкөнүн, региондун, дүйнөнүн маданий көп түрдүүлүгү	Кыргызстандын экономикасынын атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүн жогорулатуу зарылчылыгы. Жаны технологияларды өздөштүрүү, технологиялык ой-жүгүртүүнү өнүктүрүү	Ар кандай кызыкчылык топторунун муктаждыктарын эске алуу жана билим берүү системасы үчүн макулдашылган социалдык заказды иштеп чыгуу зарылчылыгы	Өмүр бою сапаттуу, анын ичинде инклюзивдик жана көп тилдүү билим алууга бирдей мүмкүнчүлүктөрдү камсыз кылуу зарылчылыгы
Баалуулук көрсөтмөлөрү							
Патриотизм, Ата Мекенин урматтоо жана сүйүү	Демократиялык жана жарандык укуктар, адам укуктары, теңдик, басмырлабоо, социалдык кошулуу (инклюзия), эркиндиктер жана социалдык жоопкерчилик	Маданияттардын көп түрдүүлүк баалуулугун таануу, өз өлкөсүнүн жана дүйнө элдеринин маданий жана рухий баалуулуктарын өздөштүрүү менен эне тилине жана маданиятына тартуу			Өзүн-өзү урматтоо жана жеке потенциалды жүзөгө ашыруу мүмкүнчүлүгү		Ден соолук жана айлана-чөйрөнүн коопсуздугу

	Билим берүү тармактары					
	Филологиялык	Социалдык	Табигый-илимий	Математикалык	Искусство жана технология	Ден-соолук маданияты
Башталгыч жалпы билим берүү	1. Кыргыз тили жана окуу. 2. Орус тили жана окуу. 3. Эне (кыргыз, орус, өзбек, тажик) тили жана окуу. 4. Чет тили	1. «Мен жана дүйнө» (мекен таануу, табият таануу, турмуш тиричилик коопсуздугунун негиздери, этика)		1.Математика	1. Көркөм-сүрөт чыгармачылыгы. 2. Музыка	1. Дене тарбия
Негизги жалпы билим берүү	1. Кыргыз тили; 2. Орус тили; 3. Эне (кыргыз/орус/ өзбек/таджик) тили; 4. Кыргыз жана дүйнөлүк адабияты; 5. Чет тили.	1. Тарых (Кыргызстан тарыхы жана дүйнөлүк тарых). 2. Диндердин өнүгүү тарыхы. 3. Адам жана коом.	1. Табият таануу. 2. Биология. 3. Химия. 4. Физика. 5. География	1.Математика. 2.Алгебра. 3.Геометрия	1. Технология. 2. Көркөм-сүрөт чыгармачылыгы. 3. Музыка. 4. Информатика	1. Дене тарбия
Орто жалпы билим берүү	1. Кыргыз тили; 2. Орус тили; 3. Эне (кыргыз/орус/ өзбек/таджик) тили; 4. Кыргыз жана дүйнөлүк адабияты; 5. Чет тили.	1. Тарых (Кыргызстан тарыхы жана дүйнөлүк тарых). 2. Диндердин өнүгүү тарыхы. 3. Адам жана коом	1. Биология. 2. Химия. 3. Физика. 4. География Астрономия.	1. Алгебра. 2. Геометрия	1. Информатика.	1. Дене тарбия. 2. Аскерге чейинки даярдык